

МІНІСТЕРСТВО ВНУТРІШНІХ СПРАВ УКРАЇНИ
ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ВНУТРІШНІХ СПРАВ

Гуйван Дмитро Петрович

УДК 347.45

**ЦИВІЛЬНО-ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ ВІДНОСИН
З ПОСТАЧАННЯ ГАРЯЧОЇ ВОДИ ПОБУТОВОМУ СПОЖИВАЧУ**

Спеціальність 12.00.03 – цивільне право і цивільний процес;
сімейне право; міжнародне приватне право

АВТОРЕФЕРАТ
дисертації на здобуття наукового ступеня
кандидата юридичних наук

Харків – 2017

Дисертацією є рукопис.

Робота виконана на кафедрі цивільного права та процесу факультету № 6 Харківського національного університету внутрішніх справ Міністерства внутрішніх справ України.

Науковий керівник: кандидат юридичних наук, професор
СЕРГІЄНКО Валерій Вікторович,
Харківський національний економічний університет імені
Семена Кузнеця,
завідувач кафедри правового регулювання економіки.

Офіційні опоненти: доктор юридичних наук, професор
ШИШКА Роман Богданович,
Київський університет права Національної академії наук
України,
завідувач сектором інтелектуальної власності та
інноваційних технологій кафедри цивільного і трудового
права;

кандидат юридичних наук, доцент
МОРОЗ Микола Володимирович,
Національний юридичний університет
імені Ярослава Мудрого,
доцент кафедри цивільного права № 2.

Захист відбудеться 24 березня 2017 р. о 13 годині на засіданні спеціалізованої вченої ради Д 64.700.02 Харківського національного університету внутрішніх справ за адресою: 61080, м. Харків, просп. Л. Ландау, 27.

З дисертацією можна ознайомитися в бібліотеці Харківського національного університету внутрішніх справ за адресою: 61080, м. Харків, просп. Л. Ландау, 27.

Автореферат розісланий 21 лютого 2017 р.

Вчений секретар
спеціалізованої вченої ради

К. В. Коваленко

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність теми. Важливим кроком на шляху до створення правової та соціальної держави стало закріплення в Конституції України права кожної людини на гідний рівень життя, захист здоров'я та забезпечення гарантій рівня життя відповідної якості. Однією зі складових забезпечення гідного рівня життя є житлово-комунальні послуги, зокрема як один із видів житлових послуг – забезпечення споживача гарячою водою.

Холодна та гаряча вода являє собою один із найважливіших ресурсів, який відіграє суттєву роль у житті людини, надає можливості людині забезпечити собі достатній рівень життя, задоволення першочергових потреб, як харчових, так і суто гігієнічних. Тому постачання води, як холодної так і гарячої, повинно здійснюватися безперервно з дотриманням установлених стандартів.

Сьогодні залежно від порядку постачання або надання послуг щодо забезпечення побутового споживача гарячою водою водопостачання здійснюється на підставі різноманітних договорів, які здебільшого не знайшли законодавчого закріплення. Тому їх формування та укладення породжують певні проблеми, які виникають між постачальниками (виконавцями) та побутовими споживачами, щодо встановлення конкретних прав та обов'язків.

Теоретичну основу цього дослідження становлять праці видатних учених-цивілістів, зокрема: М. М. Агаркова, С. С. Алексєєва, М. І. Брагінського, В. В. Вітрианського, Е. П. Гаврилова, В. П. Грибанова, С. Б. Гришаєва, В. І. Єременко, О. Н. Зіменкова, В. І. Іванова, О. С. Іоффе, Н. І. Клейн, О. О. Красавчикова, А. Л. Лунца, В. В. Луця, М. В. Мороза, О. О. Отраднової, О. Н. Садикова, В. В. Сергієнка, Є. О. Суханова, Г. П. Тимченка, Р. Й. Халфіної, Р. Б. Шишки тощо.

Разом з тим у працях вітчизняних і зарубіжних учених окремі аспекти даної теми недостатньо висвітлені. Фактично, наразі поза увагою науковців залишаються такі поширені проблеми, як визначення видової належності досліджуваних відносин, розповсюдження практики постачання гарячої води з порушенням показників температурного режиму (якості), неправомірне відключення споживача від приєднаної мережі гарячої води, небажання постачальника встановлювати лічильники, як того вимагає законодавство, правовий статус та роль посередника при гарячому водопостачанні, зміщення акцентів при конструюванні відповідальності від адміністративного спрямування в бік цивільно-правової складової. Такий стан речей є неприпустимим та таким, що тягне за собою порушення вимог Конституції України, положень законодавства України та міжнародних договорів, ратифікованих Україною.

З огляду на вищевказане своєчасним та необхідним є дослідження питання постачання гарячої води побутовому споживачу через призму договірної регулювання з метою подолання та уникнення проблем, що виникають між постачальником (виконавцем) та споживачами.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Робота виконана відповідно до п. 2.6 додатку 2 до Пріоритетних напрямків наукового забезпечення діяльності органів внутрішніх справ України на період 2015–2019 років, затверджених наказом МВС України від 16.03.2015 р. № 275; п. 4

Пріоритетних напрямків наукових досліджень Харківського національного університету внутрішніх справ на період 2016–2019 років від 23.02.2016 р. (протокол № 2), а також в рамках науково-дослідної теми Харківського національного університету внутрішніх справ «Законотворча та законодавча діяльність в Україні» (номер державної реєстрації 0113U008189).

Мета і задачі дослідження. Мета дисертації полягає у виробленні теоретичних положень, спрямованих на розвиток теорії забезпечення належного регулювання відносин, що виникають між постачальником (виконавцем) гарячої води та побутовим споживачем, що споживає гарячу воду для задоволення власних потреб, та встановлення особливостей формування та виконання договірних відносин постачання гарячої води побутовому споживачу з урахуванням специфічності гарячої води як об'єкта цивільних правовідносин.

Для досягнення поставленої мети в межах дисертаційного дослідження вирішенню підлягають такі задачі:

- окреслити становлення та формування законодавства України з питань постачання гарячої води побутовому споживачу;
- встановити особливості, зміст, види та момент виникнення відносин між водопостачальною організацією та побутовим споживачем під час постачання гарячої води побутовому споживачу;
- надати характеристику основних видів правовідносин з постачання гарячої води побутовому споживачу;
- з'ясувати видову належність досліджуваних відносин і на цій основі відмежувати взаємовідносини з постачання ресурсу як товару від надання послуг;
- розкрити та визначити основні характеристики гарячої води як специфічного об'єкта правовідносин постачання гарячої води побутовому споживачу;
- визначити основні підстави та етапи виникнення, зміни та припинення правовідносин з постачання гарячої води побутовому споживачу;
- розкрити порядок та можливість вирішення питання щодо врегулювання відносин постачання гарячої води побутовому споживачу за допомогою загальних положень договірного права України;
- охарактеризувати правову природу і зміст договірних відносин щодо постачання гарячої води побутовому споживачу, в тому числі враховуючи специфічну роль посередників;
- встановити суб'єктивні права та юридичні обов'язки учасників постачання правовідносин щодо постачання гарячої води побутовому споживачу, а також наслідки невиконання чи неналежного виконання цих обов'язків;
- розробити пропозиції щодо можливих шляхів подальшого вдосконалення чинного законодавства України щодо постачання гарячої води побутовому споживачу.

Об'єктом дослідження є суспільні відносини, що виникають з приводу постачання гарячої води побутовому споживачу у відповідній кількості та якості.

Предметом дослідження є цивільно-правове регулювання відносин з постачання гарячої води побутовому споживачу.

Методи дослідження. В основу дисертаційного дослідження покладено як загальні, так і спеціальні методи наукового пізнання. Методи дослідження були обрані відповідно до мети, задач дослідження, з урахуванням специфічності його

об'єкта та предмета. Формально-юридичний і порівняльно-правовий методи використовувалися під час аналізу правових норм національного законодавства та законодавства інших країн світу щодо регулювання відносин гарячого водопостачання, а також при виявленні проблем регулювання відносин, пов'язаних із водопостачанням та визначенням місця договору постачання гарячої води побутовому споживачу в системі договорів (підрозділи 1.3, 2.1). Формально-логічний метод застосовувався для вирішення конкретних питань формування норм щодо внесення змін до деяких нормативно-правових актів, систематизації та тлумачення порядку застосування окремих норм права (підрозділи 1.2, 1.3, 2.1, 2.2). Перспективний метод використовувався для формування пропозицій щодо можливостей подальшого вдосконалення чинного законодавства України з питань правового регулювання порядку постачання гарячої води побутовому споживачу, правозастосовної практики, розроблення структури та змісту договору постачання гарячої води побутовому споживачу, а також порядку укладення та виконання договору постачання гарячої води побутовому споживачу (підрозділи 3.2, 3.3.).

Науково-теоретичне підґрунтя для виконання дисертації склали праці фахівців у галузі цивільного права, загальної теорії держави і права, інших галузевих правових наук, у тому числі зарубіжних дослідників. Положення та висновки дисертації ґрунтуються на нормах Конституції України, законодавчих і підзаконних нормативно-правових актах, які регламентують постачання гарячої води побутовому споживачу. Емпіричну базу становлять узагальнення практичної діяльності суб'єктів постачання гарячої води побутовому споживачу, політико-правова публіцистика, довідкові видання, статистичні матеріали.

Наукова новизна одержаних результатів. Дисертаційна робота є одним із перших в Україні комплексних монографічних досліджень теоретичних і практичних проблем цивільно-правового регулювання відносин постачання гарячої води побутовому споживачу, а саме договірної аспекти цих відносин, у якому проаналізовані тенденції сучасного розвитку процесу правового регулювання відносин з договірної регулювання питань постачання гарячої води побутовому споживачу в Україні.

Відповідно до поставленої мети й задач дисертаційного дослідження отримано низку наукових результатів, які виносяться на захист, зокрема:

вперше:

- проведено визначення типової та видової належності досліджуваних відносин, встановлено, що договір гарячого водопостачання не може відноситися до типу договорів із надання послуг з огляду на товарність головного об'єкта відносин – гарячої води; даний договір є різновидом постачання енергетичних та інших ресурсів через приєднану мережу;

- встановлено змішаний характер даного договору, в якому поряд із постачанням матеріального ресурсу опосередковується надання окремих послуг, пов'язаних із досягненням основної мети: підігрів води, ремонт та утримання приєднаної мережі тощо; дані відносини регулюються правилами стосовно надання послуг;

– сформульовано авторське поняття договору постачання гарячої води побутовому споживачу та наведено його ознаки, що відрізняють його від інших договорів такого типу;

– обґрунтовано, що типовий договір постачання гарячої води побутовому споживачу не є відображенням рівності сторін, свободи волевиявлення особи-споживача, який не має в даному випадку іншого вибору, як приєднатися до імперативно встановлених умов, що порушує принцип свободи договору;

– досліджено процедуру укладення договору постачання гарячої води у вигляді договору приєднання, встановлено особливості вказаного порядку, як-то: звільнення споживача від обов'язку вчиняти активні дії для укладення угоди, а також позбавлення його права вносити до неї зміни та пропозиції;

– обґрунтовано, що відповідно до чинних норм законодавства України балансоутримувач (управитель) набуває статусу споживача гарячої води лише шляхом укладення договорів на забезпечення власних потреб (до підсобних, технічних приміщень багатоквартирного будинку);

– внесено пропозиції щодо законодавчого врегулювання відносин з побутового гарячого водопостачання за участю балансоутримувача (управителя) з огляду на нормативно-правові положення у подібних сферах комунального господарства; посередник, за загальним правилом, не може бути постачальником гарячої води та не вправі вважатися споживачем того ресурсу, який він придбаває для подальшого перепродажу;

– аргументовано, що відповідальність учасників договору гарячого водопостачання має бути переважно цивільно-правовою; на цій підставі запропоновано змістити акценти при її конструюванні у проектах двох законів України, винесених на розгляд Верховної Ради України;

удосконалено:

– наукове розуміння типового договору постачання гарячої води як такого, що покликаний спростити процес укладення договорів, гарантувати дотримання принципу рівності сторін у цивільних та господарських правовідносинах, недопустимість звуження законних прав осіб чи надання їм переваг;

– поняття та зміст певних умов договору постачання гарячої води побутовому споживачу, а саме необхідність детального закріплення у договорі характеристик гарячої води, зокрема температури та тиску, оскільки ці показники є такими, що свідчать про належність виконання договору;

– положення про те, що оформлення відносин постачання гарячої води побутовому споживачу має відбуватися виключно на підставі письмової форми договору, вчинення інших дій не породжує факт укладення договору;

– наукову позицію про субабонентський характер відносин з постачання гарячої води побутовому споживачу у разі приєднання мереж одного споживача (абонента) до мереж іншого основного споживача (абонента). А відтак, законодавцю необхідно нормативно закріпити порядок компенсації фактичних витрат на утримання мереж основного споживача (абонента) субспоживачем (субабонентом);

– науковий погляд на проблему примусового укладення договору постачання гарячої води побутовому споживачу в разі наявності організаційних та технічних

можливостей для цього з огляду на монопольне становище постачальника, та прямої вказівки закону на обов'язок укласти договір постачання гарячої води;

дістали подальшого розвитку:

– положення щодо наукового аналізу правового статусу посередників при гарячому водопостачанні (балансоутримувачів, управителів тощо);

– наукова позиція про те, що в договорі постачання гарячої води побутовому споживачу мають бути закріплені терміни технологічного обслуговування та ремонту внутрішньобудинкових та внутрішньомайданчикових мереж та обладнання та порядок оплати такого ремонту та обслуговування;

– точка зору стосовно того, що припинення постачання гарячої води побутовому споживачу в разі порушення умов договору не завжди тягне за собою припинення договірних відносин, а використовується як оперативна санкція щодо зупинення виконання зобов'язання.

Практичне значення одержаних результатів полягає в тому, що отримані результати можуть бути використані у:

– правотворчій діяльності – з метою вдосконалення чинного законодавства України в частині регулювання відносин постачання гарячої води побутовому споживачу;

– науково-дослідній сфері – під час вивчення проблем зобов'язального права.

– правозастосуванні – в ході укладення договорів постачання гарячої води побутовому споживачу, а також вирішення суперечливих питань, що виникають між суб'єктами цих правовідносин;

– освітньому процесі – при розробленні та викладанні таких навчальних дисциплін: «Цивільне право», «Підприємницьке право», «Зобов'язальне право», «Договірне право» для студентів вищих навчальних закладів та коледжів, а також при написанні підручників і навчальних посібників.

Апробація результатів дисертації. Основні положення дослідження доповідалися на міжнародних та всеукраїнських науково-практичних конференціях: «Приватне право в умовах глобалізації: на шляху до ренесансу українського права» (м. Миколаїв, 20 березня 2016 р.), «Проблеми цивільного права і процесу» (м. Харків, 27 травня 2016 р.), «Правове регулювання суспільних відносин: актуальні проблеми та вимоги сьогодення» (м. Запоріжжя, 22–23 липня 2016 року), «Проблеми та стан дотримання захисту прав людини в Україні» (м. Львів, 19–20 серпня 2016 року).

Публікації. Основні теоретичні та практичні результати дисертаційного дослідження знайшли відображення у шести наукових статтях, з яких п'ять опубліковано у наукових фахових виданнях України, одна – в зарубіжному науковому виданні, а також у тезах чотирьох доповідей та повідомлень на науково-практичних конференціях.

Структура дисертації обумовлена метою та задачами дослідження. Робота складається зі вступу, трьох розділів, що містять дев'ять підрозділів, висновків та списку використаних джерел, який налічує 324 найменування. Загальний обсяг дисертації становить 224 сторінки, з них основного тексту – 189 сторінок.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ РОБОТИ

У **Вступі** обґрунтовується актуальність теми, визначаються об'єкт, предмет дослідження та його хронологічні рамки, формулюються мета і задачі,

розкриваються методи дослідження, наукова новизна, наводяться дані про практичне значення і апробацію одержаних результатів.

Розділ 1 «Загальна характеристика правовідносин з постачання гарячої води побутовому споживачу» складається з трьох підрозділів, що присвячені характеристиці правовідносин з побутового постачання гарячої води, їх класифікації, підставам виникнення, змісту та проблематиці правовідносин з постачання гарячої води побутовому споживачу.

У *підрозділі 1.1 «Поняття та види правовідносин з постачання гарячої води»* проаналізовано стан чинного законодавства у житлово-комунальній сфері. Досліджено реальний зміст правовідносин, що виникають у процесі здійснення постачання гарячої води кінцевому споживачу, підкреслено важливість урахування поділу правових відносин щодо надання житлово-комунальних послуг на правовідносини, які врегульовані публічними нормами, та правовідносини, врегульовані приватними нормами.

При цьому наочно показано, що при постачанні гарячої води виникає низка різноманітних правовідносин, що охоплюють не тільки постачання ресурсу, але й ремонт та утримання трубопроводів, перевірку технічного стану вимірювальних приборів, ліцензування тощо. З огляду на викладене висловлена думка, що відношення із забезпечення користувачів, що мешкають у житлових приміщеннях, комунальними послугами входять як елементи до складного правовідношення.

У *підрозділі 1.2 «Виникнення та зміст правовідносин з постачання гарячої води побутовому споживачу»* приділена увага підставам виникнення, зміни та припинення відносин з постачання гарячої води побутовому споживачу, зокрема договору як найрозповсюдженішій підставі виникнення відносин, у тому числі в житлово-комунальній сфері й конкретно в галузі постачання гарячої води.

Указано на те, що в Цивільному кодексі України та Законі України «Про житлово-комунальні послуги» відсутнє закріплення такого виду договору, який опосередковує гаряче водопостачання. В ході дослідження правової природи договору постачання гарячої води побутовому споживачу наголошено на необхідності змінити практику, котра наразі існує при застосуванні типових договорів у цивільних правовідносинах. У даному контексті робиться наголос на допоміжних функціях юридичної конструкції типового договору, спростовуючи його імперативний характер в царині цивільного права.

Особлива увага приділена публічному характеру договірних відносин між постачальником та побутовим споживачем гарячої води. Стверджується, що організація, яка забезпечує постачання гарячої води, зобов'язана надавати послуги (постачати гарячу воду) кожному, хто до неї звернеться, і не вправі надати перевагу одній особі перед іншою при прийнятті рішення про укладення публічного договору, якщо не доведе, що не мала можливості надати споживеві (покупцеві) гарячу воду відповідного обсягу та якості.

У *підрозділі 1.3 «Проблематика правовідносин з постачання гарячої води побутовому споживачу»* висвітлено основні проблеми, що виникають при отриманні населенням такого ресурсу, як гаряча вода. Перш за все, зроблено акцент на низькій якості чинного законодавства, яке на даний час здебільшого захищає галузеві інтереси, що сприяє систематичному порушенню постачальниками прав споживачів.

Крім того, досліджено проблеми, що пов'язані з практичною реалізацією постачання гарячої води побутовому споживачу. Визначено, що однією з головних проблем у сфері постачання гарячої води побутовому споживачу є відсутність у чинному законодавстві України чіткого поняття гарячої води та характеристик її якості. Крім того, наразі досить ускладнена процедура отримання доказів про порушення умов договору щодо якості гарячої води.

Підкреслено необхідність застосування належного нормативно-правового регулювання в кожному окремо взятому випадку, виходячи із суб'єктного складу на боці кінцевого споживача. Наприклад, у справах, що стосуються сфери гарячого водопостачання, у яких кінцевими споживачами є фізичні особи, застосування законодавства, що регулює відносини між суб'єктами підприємницької діяльності, не відповідатиме існуючим цивільно-правовим засадам. Це стосується, приміром, ситуацій, коли виникає судовий спір між постачальником та юридичною особою, що отримує ресурс для подальшого споживання мешканцями належних їм гуртожитків.

Розділ 2 «Договірні відносини з постачання гарячої води побутовому споживачу» складається з трьох підрозділів, що присвячені дослідженню правової природи, змісту договірних відносин щодо гарячого водопостачання побутовому споживачу, об'єкту та суб'єктам договору побутового гарячого водопостачання.

У підрозділі 2.1 *«Зміст договірних відносин щодо гарячого водопостачання побутовому споживачу»* перш за все, вказується на те, що всі договори можуть бути поділені на чотири групи за їх метою на: 1) передачу майна; 2) виконання робіт; 3) надання послуг; 4) заснування різноманітних товариств. Акцентовано увагу на тому, що останнім часом цивільне законодавство все більше відхиляється в бік тієї тези, що постачання енергетичними та іншими ресурсами є різновидом житлово-комунальних послуг.

Підтримується позиція, відповідно до якої під час виконання договору відбувається передача відповідного ресурсу як товару у власність від виробника (постачальника) до набувача (споживача). Разом з тим, як вже вказувалося, до складу правовідношення щодо постачання товару – гарячої води входять інші елементи, котрі мають ознаки надання послуг, такі як підігрів води, утримання та ремонт лічильників приєднаних мереж тощо. Також цьому договору не притаманні такі атрибути багатьох договорів купівлі-продажу, як гарантійний строк і строк придатності товару, умови щодо комплектації товару, тари і упаковки тощо.

На підставі дослідження особливостей зазначеної договірної конструкції охарактеризовано договір гарячого водопостачання як різновид договору постачання ресурсів через приєднану мережу, передбачених ст. 714 ЦК України, який має змішаний характер.

Важливою умовою договору гарячого водопостачання є якість ресурсу, що постачається. За відсутності в договорі постачання енергетичних та інших ресурсів, умови щодо якості, її показники визначаються відповідно до мети договору або до звичайного рівня якості для предмета договору чи загальних критеріїв якості.

Указано, що держава має чітко визначити стандарти житлово-комунальних послуг, та виходячи з цього встановлювати ціни та тарифи на їх споживання, котрі мають базуватися на співвідношенні ціна-якість. Для стимулювання вказаного

процесу пропонується запровадити як санкцію за поставку неякісного ресурсу не перерахунок вартості, як то передбачено чинним законодавством, а встановити на законодавчому рівні право споживача відмовитись від оплати за такі послуги.

У підрозділі 2.2 *«Гаряча вода як об'єкт цивільних правовідносин та його характеристика»* висвітлено поняття об'єкта договору постачання гарячої води побутовому споживачу.

Розрізняються об'єкти цивільних правовідносин – як формалізовані, які вказують на певне матеріальне чи інше благо, що визначає модель правовідносин через усереднену поведінку суб'єктів, та юридичні – що встановлюють значущу поведінку суб'єктів правовідносин. При цьому, з урахуванням досліджених теоретичних підходів до об'єктів цивільних правовідносин (прав), обґрунтовано, що об'єктом цивільних правовідносин як засобу задоволення інтересу є певне матеріальне та нематеріальне благо.

На підставі зазначеного вказується, що об'єктом договірних відносин з гарячого водопостачання є гаряча вода (предмет відповідної передачі), матеріальні кошти, що підлягають передачі постачальнику, немайнові права, що стосуються суті або складу договірних відносин, відповідні вчинки учасників договору щодо забезпечення його виконання, у тому числі з організаційного та технічного боку. Зокрема, об'єктом відносин з постачання гарячої води є дії, пов'язані з підігрівом води та її постачанням споживачу через приєднану мережу.

У підрозділі 2.3 *«Суб'єкти договірних відносин щодо постачання гарячої води побутовому споживачу»* вказано на те, що центральними фігурами в системі правовідносин з побутового гарячого водопостачання є виконавець послуги з централізованого постачання гарячої води та її споживач.

Побутовим споживачем гарячої води може бути людина, яка споживає гарячу воду для власних потреб, не пов'язаних із підприємницькою діяльністю. Разом з тим у Законі України «Про житлово-комунальні послуги» поняття споживача розтлумачено по-іншому. Відповідно до ст. 1 вказаного Закону споживач – фізична чи юридична особа, яка отримує або має намір отримати житлово-комунальну послугу. Запропоновані конкретні наукові заходи для усунення вказаного протиріччя.

Учасником правовідносин є також виконавець – юридична особа-суб'єкт господарювання з постачання теплової енергії (теплопостачальна організація). Разом з цим указується на те, що непоодинокими є випадки перекладення обов'язків виконавця послуги з централізованого постачання гарячої води на інші організації та об'єднання.

Стверджується, що мешканці багатоквартирних будинків, які споживають гарячу воду через посередників (житлово-експлуатаційні контори, об'єднання співвласників багатоквартирних будинків, кооперативи), є субабонентами. Це впливає з аналізу як технічної складової, що формує наявність договірних відносин, так і організаційно-правової їхньої сутності. Отримувачем ресурсу за договором є керуюча організація, яка і знаходиться в договірних відносинах з тепло-, водопостачальною організацією, тоді як мешканці багатоквартирного будинку, укладаючи договір з керуючою організацією, набувають статусу субспоживачів.

У зв'язку з цим постає питання необхідності унормування та правового забезпечення даного виду правовідносин. Запропоновано декілька способів подолання вказаних труднощів. Одним із них може бути закріплення в нормативно-правових актах положення, відповідно до якого постачальна організація, абонент і субабонент укладають тристоронню угоду, в якій регламентуються взаємовідносини між цими суб'єктами з передачі ресурсу, в тому числі і розрахунки за його використання субабонентом, які доцільно проводити безпосередньо з енергопостачальною організацією.

Іншим шляхом вирішення вказаної проблеми може стати запровадження такої конструкції, в якій лише побутові споживачі зможуть безпосередньо укласти договір з постачальною організацією. В цьому випадку вони практично прирівнюються до абонента, що дозволяє зняти багато правових протиріч. Проте такий шлях в умовах сьогодення є досить складним, у першу чергу тому, що процес передачі гарячої води, як і інших видів ресурсів, пов'язаний із наявністю внутрішньобудинкових приєднаних мереж, приладів і обладнання. При існуючому нормативному забезпеченні саме відсутність у мешканців багатопверхових жилих будинків у власності таких мереж і обладнання ускладнює їхню участь у договорі постачання гарячої води побутовому споживачу в якості самостійної сторони. Вказано на неприпустимість того шляху, який запропонований у двох проектах законів України щодо гарячого водопостачання, коли посередник є перепродавцем отриманого ним за договором з постачальником ресурсу. Цей шлях не лише суперечить загальним цивілістичним засадам, а й не відповідає принципу справедливості, коли, наприклад, за борг за гарячу воду декількох споживачів будуть відключені постачальником всі мешканці багатоквартирного будинку, які не мають з ним навіть договірних відносин.

Розділ 3 «Цивільно-правова відповідальність суб'єктів постачання гарячої води побутовому споживачу» складається з трьох підрозділів, що присвячені загальній характеристиці підстав цивільно-правової відповідальності, а також детальному аналізу відповідальності учасників відносин з постачання гарячої води побутовому споживачу.

У підрозділі 3.1 *«Підстави відповідальності. Цивільно-правова відповідальність постачальника гарячої води»* ґрунтовно розглянуто наукові концепції стосовно поняття та змісту цивільно-правової відповідальності. За результатами критичного аналізу різноманітних точок зору на дану проблему сформульовано висновок, відповідно до якого цивільно-правова відповідальність (і договірна відповідальність як її форма) – це застосування до порушника зобов'язання заходів (санкцій) майнового впливу, що відображаються на його матеріальному, економічному стані.

Основну увагу приділено дослідженню видів відповідальності у сфері постачання гарячої води побутовому споживачу. Одним із найбільш адекватних та ефективних способів відповідальності у цивільному праві вважається відшкодування заподіяної носію порушеного права шкоди або збитків.

Крім того, розглянуто такий вид відповідальності за невиконання або неналежне виконання зобов'язань за договором, як сплата неустойки. Зображено її

різновиди. Наголошується на необхідності доведення факту порушення взятих на себе зобов'язань для застосування неустойки.

Нарівні з указаними видами відповідальності чимала увага приділяється таким правовим наслідкам оперативного характеру, як припинення зобов'язання внаслідок односторонньої відмови від зобов'язання або зміна умов зобов'язання, якщо це встановлено договором або законом. Стверджується, що такі оперативні заходи впливу можуть виявитися найбільш доцільними та адекватними при реалізації охоронних зобов'язальних відносин.

У підрозділі 3.2 «Відповідальність керуючої організації при постачанні гарячої води побутовому споживачу» висвітлено підстави та види відповідальності, що може бути покладена на балансоутримувача чи управителя у сфері постачання гарячої води побутовому споживачу.

Як вже було зазначено, управляюча компанія відповідно до положень Закону України «Про об'єднання співвласників багатоквартирного будинку» укладає договори на надання послуг тепло-, водопостачання та водовідведення з комунальними підприємствами, а потім від власного імені із побутовими споживачами. За таких обставин відповідальність даного суб'єкта перед своїми контрагентами за неналежне виконання взятих на себе обов'язків має досить специфічний характер.

Порушення управляючою компанією (об'єднання співвласників багатоквартирних будинків, житлово-будівельні кооперативи) зобов'язань, які виникли з договору постачання гарячої води побутовому споживачеві, може тягнути за собою відшкодування завданих боржником збитків та сплату ним неустойки. У вигляді загального правила якщо за невиконання зобов'язання встановлена неустойка, то збитки відшкодовуються повністю, незалежно від сплати неустойки. Втім, висловлена пропозиція з приводу того, що для цивільних відносин щодо ресурсопостачання все ж слід передбачити пріоритет залікової неустойки – збитки відшкодовуються лише в частині, не покритій неустойкою.

Крім того, наголошується на тому, що обсяг відповідальності об'єднання співвласників багатоквартирних будинків перед споживачами (власниками приміщень у багатоквартирному будинку) повинен відповідати обсягу відповідальності керуючої організації перед постачальником.

У підрозділі 3.3 «Цивільно-правова відповідальність побутового споживача при постачанні гарячої води» досліджено такі наслідки порушення договірних зобов'язань, як відшкодування збитків, що охоплює як збитки, заподіяні невиконанням договору в цілому, так і збитки, пов'язані з порушенням окремих умов договору (ст. 623 ЦКУ), та сплата неустойки. При цьому звернено увагу на специфічність предмета правовідносин і те, що однією зі сторін виступає побутовий споживач-громадянин. Тому не всі заходи впливу на порушника зобов'язань щодо постачання гарячої води побутовому споживачу можливо застосувати до учасників цих правовідносин, хоча, на думку автора, вони мають бути рівнозначні для кожної зі сторін.

Крім відшкодування завданих збитків та стягнення штрафних санкцій з метою припинення правопорушення щодо несвоєчасності сплати за спожиту гарячу воду та утримання в належному технічному стані внутрішньобудинкових приладів і

устаткування та для стимулювання споживача до усунення негативних наслідків неналежного виконання ним цих обов'язків до нього можуть застосовуватися заходи оперативного впливу. Зокрема, одним із таких заходів є тимчасове припинення або обмеження подачі гарячої води споживачеві (абонентові), що є можливим в разі несвоєчасності оплати за спожиту воду, а також при виявленні невідповідності його мереж і устаткування вимогам ДСТУ. Однак з огляду на технічну та технологічну недосконалість існуючого домогосподарства в Україні, а також неврахування таких факторів чинним законодавством подібний механізм також залишається недієвим.

Як більш суворий захід відповідальності споживача гарячої води може бути застосовано розірвання договору. Однак, незважаючи на те, що постачальна організація має право ініціювати припинення (розірвання) договору постачання гарячої води побутовому споживачу у разі істотного порушення умов договору, зокрема у разі несплати за спожиту гарячу воду (п. 2 ст. 651 ЦК), з огляду на публічний характер договору побутового гарячого водопостачання на практиці реалізувати це право вона не може.

ВИСНОВКИ

У дисертації наведено теоретичне узагальнення і нове вирішення наукового завдання, що полягає у визначенні особливостей цивільно-правового регулювання відносин з постачання гарячої води побутовому споживачу, а також у виявленні недоліків у цій сфері та наданні конкретних пропозицій щодо їх усунення. У результаті проведеного дослідження сформульовано ряд висновків, пропозицій і рекомендацій, спрямованих на досягнення поставленої мети.

1. Встановлено, що при постачанні гарячої води побутовому споживачу виникають цивільні правовідносини між відповідними суб'єктами: постачальником (виробником) матеріального ресурсу – гарячої води та споживачем даного ресурсу. Певною мірою в цивільно-правових відносинах даного виду беруть участь також інші особи – суб'єкти, через приєднані мережі яких відбувається гаряче водопостачання.

2. Доведено, що віднесення постачання гарячої води до сфери регулювання механізмами, характерними для надання послуг, є помилковим. Під час виконання договору відбувається передача майна як відповідного ресурсу у власність від виробника (постачальника) до набувача (споживача). Усі фізичні ознаки даного майна можуть кваліфікувати його як товар. Відтак, договір постачання гарячої води побутовому споживачу має належати до групи непоіменованих договорів, котрі в межах Цивільного кодексу охоплюються загальним визначенням договорів постачання енергетичних та інших ресурсів через приєднану мережу.

3. З'ясовано, що поряд з основним зобов'язанням щодо постачання ресурсу до складу правовідношення, входять інші елементи, котрі мають ознаки надання послуг, такі як підігрів води, утримання та ремонт лічильників приєднаних мереж тощо. Таким чином, визначено, що договір гарячого водопостачання є різновидом договору постачання ресурсів через приєднану мережу, передбачених ст. 714 ЦК України, який має змішаний характер.

4. Підтверджено, що з огляду на соціальну значущість та публічність договору гарячого водопостачання, поряд з відносинами цивільно правового характеру складаються також відносини, котрі не входять безпосередньо до сфери цивільно-правового регулювання. Це відносини між державою та фізичною особою-споживачем (на підставі Конституції України та інших законодавчих актів України), котрі полягають в забезпеченні державою гарантій щодо належного рівня життя людини у її помешканні, правовідносини між державою та водопостачальною організацією (такі відносини мають здебільшого контролюючий характер з боку держави).

5. Висвітлено, що виникнення правовідносин з постачання гарячої води побутовому споживачу обумовлюється, насамперед, наявністю договору між водопостачальною організацією та побутовим споживачем як основної підстави такого виникнення. Саме завдяки фіксації волевиявлення сторін формується їхній цивільно-правовий характер. Конклюдентні дії однієї або обох сторін не можуть вважатися укладанням договору гарячого водопостачання без підписання узгодженого сторонами договору.

6. Визначено, що зміст договору постачання гарячої води побутовому споживачу формується на підставі вільного волевиявлення контрагентів. Умови типових договорів не є обов'язковими для сторін, вони можуть прийняти ці умови, а можуть викласти їх по-іншому. У разі, коли сторони не дійшли згоди щодо змісту конкретних умов договору, які є для нього істотними, та передали спір з цього питання на розгляд суду, типові умови застосовуються як звичай ділового обороту.

7. Підтримано позицію, що даний договір є договором приєднання, недопустимим вважається формування істотних умов лише однією стороною – постачальником ресурсу. З метою запобігання порушенню прав споживачів запропоновано нормативно закріпити поняття та основні (істотні) умови цивільно-правового договору постачання гарячої води.

8. Встановлено, що за своїм змістом та сутністю правові поняття «споживач» та «власник приміщення» не збігаються. Відтак, слід доповнити список суб'єктів, що мають право на отримання послуг з гарячого водо забезпечення, орендарем приватного будинку (садибного типу) та членами його сім'ї.

9. Обґрунтовано суперечливий характер чинного законодавства України в питанні того, хто може бути виконавцем постачання такого ресурсу, як гаряча вода. В одних законах («Про житлово-комунальні послуги») чітко вказується, що такою особою є суб'єкт господарювання з постачання теплової енергії (теплопостачальна організація). В той же час у Законі України «Про об'єднання співвласників багатоквартирного будинку» обов'язки виконавця послуги з централізованого постачання гарячої води перекладаються на іншого суб'єкта – об'єднання співвласників багатоквартирних будинків (ОСББ). Де-факто такий стан речей спостерігався і раніше. Вважаємо останній правовий підхід помилковим та таким, що не узгоджується із загальними засадами цивільно-правового регулювання.

10. Визначено, що при постачанні гарячої води побутовому споживачу із залученням посередника, яким може виступати керуюча компанія, через приєднані мережі останньої відносини між учасниками будуються за схемою «постачальник – абонент – субабонент». При цьому керуюча компанія (ОСББ, кооператив) щодо

тепловодопостачальної організації є абонентом, а побутовий споживач-фізична особа щодо тепло-, водопостачальної організації є субабонентом. При цьому слід підкреслити сутнісне розмежування понять «абонент» («субабонент») та «споживач» («субспоживач»). Якщо посередник, через мережі якого відбувається постачання ресурсу, також споживає його частину для власних потреб, він одночасно є і споживачем, і абонентом, в іншому разі зміст указаних понять різний.

11. Аргументовано, що балансоутримувачі, в тому числі житлово-експлуатаційні дільниці, ОСББ та інші управителі, не можуть купувати гарячу воду у її постачальника для подальшого її перепродажу побутовим споживачам, позаяк вони не можуть відповідати перед останніми за якісні та кількісні показники ресурсу, не забезпечують пов'язаних із постачанням дій, що сприяють своєчасній доставці його до споживачів. Посередники також не є споживачами даного ресурсу, відтак не можуть бути стороною договору постачання із ресурсопостачальником.

12. Доведено, що оскільки балансоутримувач є власником приєднаної мережі, він також стає учасником договірних відносин, але не як споживач та в подальшому перепродавець ресурсу. Його роль у договорах полягає в іншому. Постачальна організація, управитель і побутовий споживач укладають тристоронню угоду, в якій регламентуються взаємовідносини між цими суб'єктами з передачі ресурсу, в тому числі і розрахунки за його використання субабонентом, які доцільно проводити безпосередньо з енергопостачальною організацією. Таким чином, функції абонента будуть зведені до надання субабоненту права на використання його приєднаної до постачальної організації мережі для надходження енергії абоненту.

13. Запропоновано також інший можливий та прийнятний шлях поступу законодавства, при якому побутові споживачі безпосередньо укладають договір з постачальною організацією, у якому передбачені усі істотні умови. Водночас між постачальною організацією та балансоутримувачем укладається окремий договір про використання належних останньому приєднаних мереж. Даний механізм досить вдало використовується у інших видах постачання ресурсів через приєднану мережу (наприклад, при електропостачанні) і добре себе зарекомендував.

14. Висловлено думку щодо необхідності вирішення на законодавчому рівні питання щодо надання тепlopостачальним організаціям доступу до внутрішньобудинкових мереж, що забезпечують постачання гарячої води побутовим споживачам, та можливості здійснювати законний оперативний контроль за процесом безпосереднього постачання ресурсу до помешкань споживачів.

15. Наведено переконання стосовно того, що відповідальність учасників договору гарячого водопостачання має бути переважно цивільно-правовою; на цій підставі висловлено пропозицію змістити акценти при її конструюванні у проектах двох законів України про гаряче водопостачання, винесених на розгляд Верховної Ради України.

16. З метою підвищення відповідальності постачальника гарячої води пропонується закріпити в Законі України «Про житлово-комунальні послуги» рівну

відповідальність за порушення умов договору. Зараз за невиконання або неналежне виконання договору сторони несуть різну відповідальність. Так, споживач сплачує пеню за несвоєчасну сплату за спожиту гарячу воду, тоді як при порушенні температурного режиму гарячого водозабезпечення постачальник лише здійснює перерахунок, тобто повертає частку грошей, а не несе штрафної відповідальності.

17. Встановлено необхідність закріплення у договорі постачання гарячої води побутовому споживачу строків технологічного обслуговування та ремонту внутрішньобудинкових та внутрішньомайданчикових мереж, обладнання, порядку оплати такого ремонту та обслуговування, а також санкцій за недотримання вказаних строків.

18. Запропоновано прописати у законодавстві та зазначати у договорі порядок застосування таких оперативних санкцій, як зупинення гарячого водопостачання до усунення порушень та односторонньої відмови від договору. У договорі також мають бути вказані підстави для таких заходів та темпоральні характеристики охоронно-правових діянь, включаючи строки для попередження про застосування подібних санкцій.

СПИСОК ОПУБЛІКОВАНИХ ПРАЦЬ ЗА ТЕМОЮ ДИСЕРТАЦІЇ:

1. Гуйван Д. П. Щодо публічного характеру договору постачання гарячої води побутовому споживачу в контексті застосування принципу свободи договору / Д. П. Гуйван // Форум права. – 2015. – № 5. – С. 66–70 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/FP_index_2015_5_12.pdf.

2. Гуйван Д. П. Щодо передумов укладення договору постачання гарячої води побутовому споживачу / Д. П. Гуйван // Збірник наукових праць Харківського національного педагогічного університету ім. Г. С. Сковороди. Серія «Право». – 2015. – № 23. – С. 81–86.

3. Гуйван Д. П. Окремі питання застосування типових договорів у зобов'язальних відносинах при постачанні гарячої води / Д. П. Гуйван // Часопис Київського університету права. – 2015. – № 4. – С. 207–211.

4. Гуйван Д. Отдельные вопросы заключения договора горячего водоснабжения с бытовым потребителем / Д. Гуйван // *Leges et Vita*. – 2016. – № 3/2 (291). – С. 6–10.

5. Гуйван Д. П. Сторони договору постачання гарячої води населенню: особливості їх визначення та місце у системі правовідносин з побутового гарячого водопостачання / Д. П. Гуйван // Підприємництво, господарство і право. – 2016. – № 6. – С. 9–13.

6. Гуйван Д. П. Гаряча вода як об'єкт цивільних правовідносин та характеристика даного об'єкта / Д. П. Гуйван // Форум права. – 2016. – № 3. – С. 38–43 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/FP_index_2016_3_9.pdf.

7. Гуйван Д. П. Особливості дотримання організаційно-правових та технічних передумов при укладенні договору постачання гарячої води побутовому споживачу / Д. П. Гуйван // Приватне право в умовах глобалізації: на шляху до ренесансу українського права : зб. наук. пр. V Міжнар. наук. Інтернет-конференції (Миколаїв, 20 берез. 2016 р.). – Миколаїв : Іліон, 2016. – С. 91–98.

8. Гуйван Д. П. Сторони договору постачання гарячої води населенню: особливості їх визначення та місце у системі правовідносин з побутового гарячого водопостачання / Д. П. Гуйван // Проблеми цивільного права і процесу : матеріали наук.-практ. конф., присвяч. пам'яті проф. О. А. Пушкіна (Харків, 27 трав. 2016 р.). – Х. : ХНУВС, 2016. – С. 251–255.

9. Гуйван Д. П. Щодо публічного характеру договору постачання гарячої води побутовому споживачу в контексті застосування принципу свободи договору / Д. П. Гуйван // Правове регулювання суспільних відносин: актуальні проблеми та вимоги сьогодення : матеріали міжнар. наук.-практ. конф. (Запоріжжя, 22–23 лип. 2016 р.). – Запоріжжя : Запорізь. міська громад. орг. «Істина», 2016. – С. 52–55.

10. Гуйван Д. П. Окремі питання укладення договору гарячого водопостачання з побутовим споживачем / Д. П. Гуйван // Проблеми та стан дотримання захисту прав людини в Україні : матеріали міжнар. наук.-практ. конф. (Львів, 19–20 серп. 2016 р.). – Львів : Західноукр. орг. «Центр правничих ініціатив», 2016. – С. 50–53.

АНОТАЦІЯ

Гуйван Д. П. Цивільно-правове регулювання відносин з постачання гарячої води побутовому споживачу. – *На правах рукопису.*

Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата юридичних наук за спеціальністю 12.00.03 – цивільне право і цивільний процес; сімейне право; міжнародне приватне право. – Харківський національний університет внутрішніх справ. – Харків, 2017.

Дисертація присвячена дослідженню цивільно-правового регулювання порядку постачання гарячої води побутовому споживачу відповідно до нормативно-правових актів чинного законодавства України, практик правозастосування і доктрини права. Акцентовано увагу на важливості з'ясування правової природи вказаного договору. При цьому пропонується відносити договір постачання гарячої води побутовому споживачу до групи складних договорів, що поєднують ознаки договору купівлі-продажу (зокрема, договору постачання енергетичними та іншими ресурсами через приєднану мережу) та договору з надання послуг.

При аналізі характерних ознак договору постачання гарячої води побутовому споживачу встановлено, що останній є договором консенсуальним, відшкодувальним (оплатним) та взаємним. Крім того, договір побутового гарячого водопостачання має всі ознаки договору приєднання та носить публічний характер. У ході конкретизації вказаних ознак детально досліджується процедура укладення договору, встановлюються конкретні етапи, дії, що вчиняються сторонами задля досягнення мети – забезпечення побутового споживача якісним ресурсом – гарячою водою. Особлива увага акцентується на проблемах, що пов'язані з фактичним станом речей у сфері надання житлово-комунальних послуг та забезпечення гарячого водопостачання зокрема.

Ключові слова: гаряча вода, договір, побутовий споживач, виконавець, водозабезпечення, приєднана мережа, теплопостачальна організація, житлово-комунальні послуги.

АННОТАЦИЯ

Гуйван Д. П. Гражданско-правовое регулирование отношений по снабжению горячей водой бытового потребителя. – На правах рукописи.

Диссертация на соискание ученой степени кандидата юридических наук по специальности 12.00.03 – гражданское право и гражданский процесс; семейное право; международное частное право. – Харьковский национальный университет внутренних дел. – Харьков, 2017.

Диссертация посвящена исследованию гражданско-правового регулирования порядка снабжения бытового потребителя горячей водой в соответствии с нормативно-правовыми актами действующего законодательства Украины, практиками правоприменения и доктрины права. Основное внимание уделено анализу юридической конструкции договора бытового горячего водоснабжения. Акцентируется внимание на важности выяснения правовой природы указанного договора. При этом предлагается относить договор поставки горячей воды бытовому потребителю к группе сложных договоров, сочетающих признаки договора купли-продажи (в частности, договора снабжения энергетическими и другими ресурсами через присоединенную сеть) и договора по оказанию услуг.

При анализе отличительных признаков договора поставки горячей воды бытовому потребителю установлено, что последний является договором консенсуальным, возмездным (платным) и взаимным. Кроме того, договор бытового горячего водоснабжения имеет все признаки договора присоединения и носит публичный характер. В ходе конкретизации указанных признаков подробно исследуется процедура заключения договора, устанавливаются конкретные этапы, действия, совершаемые сторонами для достижения цели – обеспечения бытового потребителя качественным ресурсом – горячей водой.

Подробно описана схема поставок горячей воды, начиная с процедуры производства ресурса до момента его поступления к непосредственному получателю – бытовому потребителю. При этом исследуется состав участников правоотношений по поставке горячей воды бытовому потребителю. Установлены лица, на которых возложены обязанности исполнителя услуг по горячему водоснабжению. Проанализирована система отношений, складывающихся между исполнителем и потребителем.

Проведено исследование правового статуса балансодержателя здания, сооружения, жилого комплекса или комплекса зданий и сооружений. Детально проанализировано, в каких случаях и при каких условиях такие организации (объединения совладельцев многоквартирных домов, кооперативы) могут принимать участие в правоотношениях по поставке горячей воды бытовому потребителю в роли исполнителя или потребителя. Наряду с установленным нормативно-правовыми актами порядком возникновения, изменения и прекращения правоотношений по поставке горячей воды бытовому потребителю акцентируется внимание на проблемах, связанных с фактическим положением вещей в сфере предоставления жилищно-коммунальных услуг и обеспечения горячего водоснабжения в частности.

При исследовании правоотношений по поставке горячей воды бытовому потребителю значительное внимание уделено основаниям и способам

ответственности участников указанных правоотношений. Наряду с исследованием такого главного вида ответственности за правонарушения в договорной сфере, как возмещение причиненного носителю нарушенного права вреда или убытков, осуществлена характеристика других способов предотвращения или уменьшения размера негативных последствий, возникающих в результате неисполнения или ненадлежащего исполнения стороной договора взятых на себя своих обязательств (возмещение неустойки, одностороннее изменение или прекращение правоотношения). При этом подчеркнут ограниченный характер ответственности поставщика горячей воды и необходимость усовершенствования законодательства в целях реализации принципов абсолютности и справедливости при определении меры ответственности сторон договора горячего водоснабжения.

Ключевые слова: горячая вода, договор, бытовой потребитель, исполнитель, водоснабжение, присоединенная сеть, теплоснабжающая организация, жилищно-коммунальные услуги.

SUMMARY

Guivan D. P. Civil legal regulation of relations with domestic hot water supply. – On the manuscript.

The thesis is to receive a scientific degree Master of Lawson specialty 12.00.03 – civil law and civil process; family law; international private law. – Kharkiv National University of Internal Affairs. – Kharkiv, 2017.

This dissertation is dedicated to the research of civil law regulation of the domestic hot water supply in accordance with normative legal acts of the current legislation of Ukraine, enforcement practices and doctrines of law. The attention is made to the importance of ascertainment of the legal nature of the treaty. Herewith, there proposed to carry the domestic hot water supply treaty to the complex of agreements that combine features of the contract of sale (including energy and other resources supply through the attached network contract) and an agreement of providing services.

Analyzing the characteristic signs of domestic hot water supply treaty there is found that this one is consensual, repayment (compensation) and mutual. In addition, domestic hot water supply contract has all the features of the accession agreement and has public character. Specifying these features the contract conclusion procedure, concrete steps, actions of the parties are studied in detail to the goal - providing the quality resource - hot water to the domestic consumer. There also focuses on the problems related with the actual situation in the sphere of communal services and hot water supply providing in particular.

Key words: hot water, contract, domestic consumer, executant, water supply, attached network, district heating organization, communal services.

Підписано до друку 17.02.2017. Папір офсетний. Друк офсетний.
Формат 60х90/16. Умов. друк. арк. 0,9. Обл.-вид. арк. 0,9.
Тираж 100 прим.

Видавець і виготовлювач –
Харківський національний університет внутрішніх справ,
просп. Л. Ландау, 27, м. Харків, 61080.

Свідоцтво суб'єкта видавничої справи ДК № 3087 від 22.01.2008.